

NaturVest

Medlemsmagasin for Naturvernforbundet på vestlandet Nr. 3 - 2008

Passivhus setter grønn standard s. 4-5
Bergen blir oljefri s. 6

Ingar Flatlandsmo

Nok eit bein for Naturvernforbundet

Det fins i dag rundt 9.000 oljefyrar i Bergen kommune. Desse slepp ut rundt 13 prosent av klimagassane i byen, men no skal dei bort.

Me har fullgode, miljøvennlige alternativ til oljefyring. Mangel på kunnskap og uhilda informasjon er truleg dei to viktigaste grunnane til at fleire ikkje allereie har gått frå fossil til miljøvenleg oppvarming. Nettopp difor har me i Naturvernforbundet fått med oss Bergen kommune og BKK i prosjektet oljefri.no. På nettsidene vert oljefyreigarar forsynt med det dei treng av seriøs og etterretteleg informasjon om økonomiske og miljømessige sider ved miljøvennleg oppvarming og energisparing. Samstundes kan dei komma i kontakt med seriøse leverandørar av løysingane i bergensområdet.

Du kan lesa mykje meir om miljøvenleg oppvarming, energisparing og oljefri.no lenger bak i bladet.

Ei ny rolle for forbundet

Me i Naturvernforbundet er, og har lenge vore, mellom dei klåraste og tydelegast faktabaserte aktørane i klimadebatten i Noreg. Bevisstgjerjing av dei som tek avgjerdene og folk flest er viktig. Spesielt når me kombinerar det med politisk press. I Naturvernforbundet kan me vera stolte av den jobben me gjer, og har gjort. Med oljefri.no viser Naturvernforbundet Hordaland korleis klimaarbeidet i forbundet kan få nok eit bein å stå på.

Eg møter ofte folk som oppfattar Naturvernforbundet som nay sayers. Dei tek feil. Me er ein ja-organisasjon. Ja til å ivareta naturmangfaldet og ja til eit verdig liv for dei som sterkast vil føla konsekvensane av klimaendringane. Me har altså eit imageproblem. Når me no går inn og fyller tomrommet mellom forbrukar og seriøse leverandør av miljøvenleg oppvarming og energisparetiltak gjev me folk sjansen til å

møte Naturvernforbundet som den delen av klimaløysinga me faktisk er. Eg trur dette prosjektet viser ein ny måte å tenka som er god for miljøet og god for Naturvernforbundet.

Eit stort løft

Oljefri.no har vore eit stort løft for Naturvernforbundet Hordaland, men heldigvis er me velsigna med tilsette som presterer langt over det nokon kan forventa. Og dei gjer det over tid. Nils Tore og Silje på kontoret har i arbeidet med prosjektet vist pågangsmot, energi og dyktigheit som dei fleste av oss berre kan drøyma om. Dei har også hatt med seg nokre få svært dyktige frivillige, men om me skal få gjort alt me vil treng me fleir. Dersom du vil gjera noko konkret for å redusera klimagassutsleppa er det berre å ta kontakt. Me treng både dei med lang erfaring og dei heilt utan.

Så langt ser sidene ut til å vera vellukka, og me kan gleda oss til fortsettinga. Kanskje lukkast me i å spreie prosjektet vårt til heile landet? Behovet er slett ikkje mindre i andre byar og tettstader.

Tips alle du kjenner

Eg håpar du tipsar alle du kjenner om oljefri.no. Når det kjem til oppvarming er miljøvenleg ganske enkelt best. Dei som kastar ut oljekaminen vil kunne spara klimagassutslepp tilsvarande det ein privatbil slepp ut i løpet av eit år. I fylgje økonomane får me også ein oljepris framover som gjer at investeringa relativt raskt kan tenast inn. Dei av oss som ingen oljefyr eig har også ein jobb å gjera. Noregs største kraftverk er trass alt energisparing!

Innhold

- 2 Leder
- 4-5 Ei anna verd
- 6 Skal gjøre Begren Oljefri
- 7 Klar til å motivere
- 8 Rapport fra Eikemotur
- 9 Ingen veg i fuglefredningsområdet på Vigra
- 10-11 Svart passer ikke til alt
- 12 Etikk og estetikk
- 13-15 Notiser
- 20 Kalender/Kontakt

Ansvarlig redaktør
Nils Tore Skogland

Redaksjonssekretær
Alexander Hovland

Redaksjonen
Alexander Hovland, Ingar Flatlandsmo, Ørjand Sælensminde og Øyvind Strømmen.

Markedskontakt
Sverre A. Stakkestad

Layout
Tommy Lokøy

Trykk
Designtrykkeriet AS

Opplag
3000

Forsidefoto
Ecobox

Allerede i 1982 kunne NaturVest melde at potensialet for energieffektivisering er stort

“I stedet for å bruke milliarder til utbygging av disse vassdragene, kan betydelige beløp overføres til Husbanken. Dette vil gi muligheter for boligere med lavere varmebehov. Slik kan vi spare mer kraft enn en nedbygging av vassdragene kan gi”

Ved å ta i bruk solfangere kan man spare store summer på oppvarmingen av varmt vann.

Ei anna verd er her!

Eit bustadprosjekt i Trondheim og eit i Bergen kan gje oss ein peikepinn på korleis framtidens hus vil verta. Samstundes fortel eit prosjekt i Århus oss at framtida på sett og vis alt er her.

Bygningar står for ein ikkje ubetydeleg del av energiforbruket i både Noreg og EU. Her til lands er elektrisk oppvarming av hus vanleg, og slik vert høgverdig energi kasta ut vindauga – i blant heilt bokstaveleg talt.

Ny teknologi er allereie i ferd med å endra ein del av dette; anten det er snakk om betre isolasjon, bruk av varmepumper eller heilt andre ting.

- Ein betre termos

ByBo AS, Arkitektkontoret ABO AS, Sintef Byggforsk og Husbanken samarbeider om eit husprosjekt i Fyllingsdalen i Bergen. Prosjektet – som i Bergens Tidende har vorte omtala som både «fyrtårn» og som «framtidhus på sparebluss» - er Noregs fyrste fleirbustadshus med passivhusstandard. Dagleg leiar i ByBo AS, Kjell Helland, seier til «Bergens Tidende» at dei har rekna på kva meirkostnadene for å byggja passivhus ligg på. - Me har kome fram til ein omtrentpris på 500 kroner per kvadratmeter, seier Helland.

Prosjektutviklar Steinar Oksvold, som har ansvaret for eit liknande prosjekt på Moholt i Trondheim, reknar ifølgje «Byavisa» med meirkostnader på 1000 til 1500 kroner kvadratmeteren. Han reknar imidlertid med at det dei byggjer vil bli standarden «om nokre år».

Med litt politisk vilje vil han få rett, og høgare krav til bustader vil vera med på å redusera våre økologiske fotavtrykk. Òg som Oksvold sin kollega i byggjeprosjektet på Moholt - ingeniør Sigbjørn Faanes i Veidekke – seier; det dreier seg ikkje ein gong om nokon revolusjonerande ny teknologi.

- Det handlar rett og slett om å byggja hus som er ein betre termos, seier Faanes til den trønderske gratisavisa.

Slik sett er det ikkje rart at fleire tusen passiv- eller lågenergi bueningar er under planlegging i Noreg, og heller ikkje rart at ein i fleire land har bygd passivhus i ei årrekkje.

Frå passiv til aktiv?

Men kvifor stogga ved ein reduksjon av det økologiske fotavtrykket? Eit omgrep som har vore lite diskutert både i Noreg og forsåvidt andre stader i verda er det økologisk handavtrykket.

Den interessante – og for delar av den tradisjonelle miljøørsla kontroversielle – tenkjaren Alex Steffen har fleire gongar skrivne om konseptet økologisk handavtrykk. Han ser for seg ei verd der det økologiske fotavtrykket vert redusert ved hjelp av det motsette: positiv menneskeleg påverknad på verda rundt oss.

Steffen skriv: Å skapa ei slik verd vil vera [meir] utfordrande, javisst. Men utfordrande tyder ikkje umogleg. Det finst inga fysisk lov som seier at det å leva liva våre må vera øydande på naturen. Med ein armada av ny teknologi på veg [...] trur eg det i aukande grad er mogleg å sjå føre seg liv som ikkje har noko negativ økologisk nettoeffekt i det heile, men som snarare er bra for livssystema rundt oss.

Bustadprosjektet «Bolit for livet» i Århus i Danmark kan nok ikkje seiast å gå like langt som ideen om økologiske handavtrykk, men det ber likevel preg av at det umoglege er mogleg. I den danske byen byggjer dei no ein einbustad som ikkje berre brukar lite energi. Dei byggjer ein einbustad som rett og slett vil produsera energi. 3. september 2008 vart dei fyrste spadetaka teke for bygging av eit aktivhus som skal stå ferdig i mars 2009. Då skal ein testfamilie flytta inn.

Ni punkt

I rapporten «Potensialet for lavenergi boliger, passivhus og fornybar energi» leverte SINTEF-forskarane Inger Andresen og Tor Helge Dokka ni trinn for å endra hus frå energisluk til energiproducentar:

1. Kompakt bygningsform
2. God tetteleik og varmegjenvinning

Løvåshagenprosjektet i Bergen står nå klar til innflytning

3. Høgisolerte vegg, tak og golv
4. Høgisolerande vinduage
5. Passiv solenergi
6. Energieffektivt utstyr
7. Forenkla vassbåre varmesystem
8. Fornybar varmeproduksjon
9. Fornybar elektrisitetsproduksjon

Århusprosjektet - som er eit samarbeid mellom ei rekkje aktørar, inklusiv arkitektthøgskulen Aarhus, ingeniørhøgskolen i Aarhus, WindowMaster, Velfac, Velux og Sonnenkraft – må seiast å ha med seg alle desse ni punkta. Solfangarar produserer 50-60% av varmtvatnet huset treng, og bidreg dessutan til romoppvarminga. Dei utgjer 6-7 kvadratmeter og vert plassert i øvste delen av takflata.

Eit varmepumpeanlegg supplerer med resten av varmtvassoppvarminga. Varmepumpa nyttar sjølvsgagt straum, men gjer likevel svært energieffektiv oppvarming. Og når

det vert kombinert med 50 kvadratmeter monokrystallinske solceller på den sydvendte takflata – og med ymse glupe løysingar for energisparing – vert huset rett og slett sjølvforsynt med straum; både til dei tekniske installasjon og til hushaldningsenergi.

Slikt får effekten av sparedusjar og sparepærer åleine til å bleikna, og syner at slagordet om at ei anna verd er mogleg lyt endrast. Ei anna verd er allereie her. Det som manglar er politisk vilje til å pusla dei stadig fleire bitane saman til ei friskgrøn framtid.

TEKST: ØYVIND STRØMMEN
FOTO: ECOBOX

Les mer om Løvåshagen og andre prosjekt på www.arkitektur.no/ecobox

Framtidens hus må være tette med strenge krav til isolasjon

Skal gjøre Bergen oljefri

I midten av september åpnet nettstedet oljefri.no. Dermed har Bergen - som første by i landet - fått et enkelt og effektivt verktøy til hjelp for dem som vil bytte ut oljefyren.

Bergens 9000 oljefyrer står for 14 prosent av byens totale klimagassutslipp, til tross for at det finnes fullgode alternativer. På oljefri.no vil store og små byggeiere kunne finne det miljøvennlige oppvarmingsalternativet som passer best for deres bygg, og samtidig komme i kontakt med seriøse bedrifter som kan gjøre jobben for dem.

Nå blir det mye lettere for mange tusen bergensere å gjøre en klimainnsats som monner. Oljefri.no skal være et nyttig og enkelt verktøy i arbeidet med å bli mer miljøvennlig. Med dagens høye oljepriser kan det dessuten være store penger å spare, sier daglig leder i

Naturvernforbundet Hordaland, Nils Tore Skogland.

Oljefri.no ble offisielt åpnet av samarbeidspartnerne klimabyråd Lisbeth Iversen, konserndirektør Birger C. Schönberg i BKK og Nils Tore Skogland i TrygVestas lokaler i Fyllingsdalen. Samtidig startet TrygVesta sitt nye varmeanlegg som reduserer oljeforbruket, klimagassutslippene og kostnadene dramatisk.

Større næringsbygg har store klimagassutslipp som kan reduseres. Derfor er vi glade for at TrygVesta har gjort tiltak som reduserer klimagassutslippene med 500 tonn og

energibehovet med 70 prosent årlig. At investeringen er nedbetalt på noen år er ekstra positivt, avslutter Skogland.

På oljefri.no kan huseiere også bestille en energisjekk av boligen, som forteller hvilke energisparetiltak som er de mest effektive. Folk får også informasjon om hvordan de enkelt og trygt kan bli kvitt den gamle oljetanken. ENOVA gir mellom 4.000 og 10.000 kroner i støtte til investering i miljøvennlig oppvarming.

Tekst og foto: Alexander Hovland

På oljefri.no vil store og små byggeiere få hjelp til å skifte ut oljefyren

Klar til å motivere

Silje Østerbø, som er prosjektleder for oljefri.no, tok ein kjapp pause for å snakke med NaturVest om lanseringen av det nye nettstedet.

*Silje er etter en hektisk lansering klar til å motivere både store og små byggeiere.
Foto: Alexander Hovland*

Hvordan har den siste uken før lanseringen vært?

Den har vært hektisk, spennende og utfordrende. Det at ting tar tid, er noe jeg har lært meg å ta hensyn til. Det har blitt noen sene kvelder, men jeg føler at vi har klart å komme oss over målstreken med mer enn bare æren i behold, og at vi har et flott produkt å vise til.

Så hva går egentlig oljefrikonseptet ut på?

Oljefri.no er et nettsted der man ved å fylle ut et enkelt skjema kan sende en uforspliktende forespørsel til seriøse, lokale bedrifter som leverer klimavennlige oppvarmingsløsninger, fjerner oljetanken og utfører energisjekk av boligen din. I tillegg til dette er også oljefri.no en nettside der man finner uavhengig informasjon om klimavennlige oppvarmingsalternativer, energifrigjøring i bygg, aktuelle støtteordninger osv.

Prosjektet retter seg både mot privatpersoner og næringsliv. Framover kommer Silje til å følge opp målgruppene på ulike måter.

Alle boliger med oljefyrte ildsteder som er registrert i Brannvesenets register, vil motta et brev fra kommunen som oppfordrer dem til å erstatte disse anleggene med mer klimavennlige alternativer. I etterkant av dette kommer vi til å jobbe med å være synlige der folk ferdes, og ha med oss bærbare datamaskiner, så folk vi møter kan fylle ut skjemaet, og bli oljefri på direkten.

Bedrifter og borettslag oppfordres også til å ta kontakt med Silje.

De bedriftene og borettslagene som tar kontakt med oss vil få et tilbud om en befaring, der vi i etterkant utvikler et prosessnotat, og lager en tidsplan for gjennomføringen av konkrete tiltak. I tillegg til dette har vi mulighet til å være mer proaktive, og vil kunne ta direkte kontakt med bedrifter og borettslag som vi ønsker å følge opp, eller utfordre til å gjennomføre konkrete klimatiltak.

Notiser

“Welheim”-tømming snart i gang

Tømmingen av “Welheim”-vraket utenfor Florø blir satt i gang i slutten av september. Målet er at “Welheim” skal være oljetomt i løpet av oktober skriver Kystverket i en pressemelding.

Gråspurven full av deka-BDE

Gråspurv-bestanden i Norge er på vei nedover. Nå viser en fersk NTNU-studie at den er full av miljøgiften deka-BDE. – Miljøgifter kan være en viktig årsak til bestandsnedgangen, advarer forskerne.

Rapport i fra Eikemotur

Naturvernforbundet arrangerte tur til Vetrhusvatnet og Eikemo i Sunnhordland for å ta i øyesyn det området som SKL nå planlegger å rasere med et nytt overføringsprosjekt.

Soteroten har status som nært truet i Rødlisten 2006.

På turen fikk man et bedre innblikk i det vakre og urørte naturområdet. I følge Oddvar Skre er konklusjonen klar: Dette er det siste middelstore vassdraget som er urørt i Sunnhordland. Det er her snakk om store nasjonale og lokale verdier som vil gå tapt om SKL får lov til å ta vannet. Det ble ikke gjort noen særskilte undersøkelser, men man kom likevel over et eksemplar av den nært truede arten Soterot. Erik Solheim har tidligere oppfordret ordføreren i nabokommunen Odde, om å ta ekstra godt vare på denne planten. I et brev til NVE vil Naturvernforbundet Hordaland orientere om funnet.

Vi vil også påpeke omfanget av anleggsveien som er med i SKL sine planer. Vår oppfatning er at den i seg selv burde være nok til å stoppe hele prosjektet. Om prosjektet får grønt lys, er vi forberedt til å ta denne saken videre opp til departementet, avslutter Skre.

TEKST OG FOTO: ALEXANDER HOVLAND

Deltakerne følger traseen for SKL sin planlagte anleggsvei.

Prosjektet vil ta store deler av vannet i den mektige Skreddalen.

Ingen veg i fuglefredningsområde på Vigra

På bakgrunn av dei store naturverdiane på Vigra går Naturvernforbundet Møre og Romsdal i mot Giske kommune sine planer om vei inn i Blindheimsvik fuglefredningsområde.

Naturvernforbundet vil framheve dei store naturverdiane rundt flyplassen på Vigra. Både Roaldsanden, Blindheimsvika, Rørvikvatnet og Rørvikvågen er verna som naturreservat, den strengaste verneforma. I tillegg er område meldt inn til Ramsarkonvensjonen (den globale våtmarksvernekonvensjonen) som område Noreg har eit globalt ansvar for å overvake og passe på.

Naturvernforbundet har forståing for at enkelte reagerer på at dei kan misse den forbindelsen som fylkesveg 135 på vestsida av Vigra har vore. Vi meiner nok dette ”tapet” primært bør nyttast til å krevje utbygging av vesentleg meir

gang- og sykkelveg på Vigra. Biltrafikken til og frå flyplassen har auka monaleg, det har også trafikken elles. Det er eit faktum at det i dag er to bilveggar, til dels med fartsgrense 80 km/h, over søre Vigra, samstundes som det manglar samanhengande gang- og sykkelvegnett på øya. Det å få på plass eit slikt gang- og sykkelvegnett frå Gjosundet og nordover, er ei utfordring både Giske kommune, Avinor og Statens vegvesen bør ta større ansvar for å løyse.

Naturvernforbundet kan uansett ikkje akseptere forslaget om veg i dagen vest for flyplassen. Slik reguleringsplanen og føresegnene er utarbeidd no, kan det også sjå

ut til at det berre blir gang- og sykkelveg på nordsida dersom Fv 135 blir stengd. Uavhengig av om det blir kulvert i vest eller om Fv 135 blir stengd, meiner Naturvernforbundet det må vere gang- og sykkelveg langs den omlagte vegen på nordsida av flyplassen.

TEKST: ØYSTEIN FOLDEN
FOTO: DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNING

Vegplanene i fuglefredningsområdet er uakseptabelt meiner Naturvernforbundet. Foto: Direktoratet for naturforvaltning

Svart passer ikke til alt

Noen arter savner man når de blir borte, andre vet man ikke at man ikke liker før de er her.

Den norske rødlisten består av arter som i større eller mindre grad er truet av utryddelse. Den norske svartlisten 2007 er kanskje ikke fullt så kjent, men har potensial til å være minst like interessant. Den inneholder arter som er eksotiske i vår natur. Slike arter kan ofte påvirke røde arter negativt.

I denne artikkelen ser vi nærmere på den fjærkledd delen av skaperverket. Rødlisten 2006 inneholder 78 fuglearter. I Norge er det registrert 248 hekkende arter, med andre ord er 34 % av fugleartene våre rødlistet. Majoriteten av disse (45) er rødlistet etter det såkalte D1 kriteriet, som innebærer at det er mindre enn 2000 reproduserende individer igjen.

En av disse artene er hvitryggspetten, denne arten finnes fra Norge i vest til Japan i øst. Hele 13 forskjellige raser av denne lille krabaten er foreslått. Hvitrygg spetten veier inn med en relativ beskjeden vekt på 100-120 gram, men med en anselig lengde på hele 28 centimeter. Vestlandet har en viktig rolle å spille for denne arten i Europa. Sammen med øst Polen og Baltikum har Vestlandet en livskraftig bestand, og tidligere har ungfugl fra Møre og Romsdal blitt utplassert i Sverige hvor denne arten er kritisk truet.

I Norge er hvitryggspetten bare klassifisert som nært truet, noe som sannsynligvis betyr at det kun er et

spørsmål om tid før den beveger seg oppover i klassifikasjonssystemet og dermed nedover med tanke på antall individ.

Direktorat for Naturforvaltning (DN) har bare utformet handlingsplaner for et meget beskjedent antall arter på den norske rødlisten. Faktisk tar det ikke lang tid i det hele tatt å nevne disse: elvemusling, damfrosk, rød skogsfrue (en nydelig orkide) og den kritisk truede fjellreven.

Områdevern er løsningen DN går inn for, dette betyr at noen områder som huser rødlistede arter skal ha begrensninger på menneskelig aktivitet med hjemmel i naturvernloven.

Reis tilbake til Kanada

Snur man fjøla er det godt mulig at den første fuglen man får øye på er kanadagåsen. Denne støyende immigranten ble introdusert med viten og vilje fra 1930 og frem til 1960-tallet.

I dag er bestanden av kanadagås økende og enkelte steder er den nå den mest utbredte gåsearten. Ifølge DN er det registrert tilfeller hvor kanadagåsen hindrer grågåsen fra å hekke, men innvirkningen den har på stedege arter i et videre tidsperspektiv er vanskelig å anslå. Mest sannsynlig fordi svært få har tatt seg bryderiet med å sjekke.

Uansett, en gås som er enda mer truet enn grågåsen i Norge er den flotte dverggåsen. Dette er den eneste norske hekkefuglen som per dags dato er kritisk truet med global utryddelse. I Norge er det kun noen få hekkende par i Finnmark.

Merkelappen CR, som på godt norsk betyr kritisk truet, blir ikke gitt til hvem som helst. Arter som mottar denne betegnelsen må faktisk ha en 50 % sannsynlighet for å dø ut innen 3 generasjoner (minimum 10 år).

En annen bevinget representant for CR kategorien er åkerriksen. Denne arten er i tillegg ført opp på både Bern og Bonn konvensjonenes lister over

truede arter. Arbeiderbevegelsens udelte hurrarop i forbindelse med mekaniseringen av jordbruket overdøvet nedgangen i åkerrikse sang. Siden 1990 har denne arten hatt sin hovedforekomst i Rogaland hvor den hekker i fulldyrket slåtteng. De seneste årene er den blitt mer vanlig på Østlandet.

Spørsmålet som alle stiller seg på dette tidspunktet må vel være: Hva gjør man med nedgangen hos disse trauste norske fuglene? Og ikke minst hva gjør man med oppblomstringen av eksotiske arter med lavere arbeidsmoral?

Etikk og estetikk

- Hver dag er pengene våre en stemmeseddel som gir ryggdekning til produsenter uten etiske retningslinjer om at de kan fortsette i samme retning, sier Liv Karin Lund Thomassen. Hun vil gjøre noe med det.

I Jacobsfjorden på Bryggen i Bergen finner vi Sanseliv, en liten butikk som ønsker å gi bergensere en mulighet til å handle mer etisk og miljøvennlig. I tillegg til å forhandle fair trade-merkede klær, selges det også egenproduserte klær til damer og piker.

Jeg ønsker å gi folk en reell sjanse til å bruke sin forbrukermakt. Vi behøver ikke lenger å kjøpe klær uten å vite hvor de kommer fra og under hvilke forhold de ble produsert. Det finnes alternativer, sier innehaver Liv Karin Lund Thomassen.

Hun snakker med varme og innlevelse om mulighetene forbrukerne har til å påvirke markedskreftene.

Alt for mange av oss sitter fast i opplevelsen av at vi ikke kan utgjøre en forskjell. Vi utgjør allerede en forskjell. Hver dag er pengene våre en stemmeseddel som gir ryggdekning til produsenter uten etiske retningslinjer om at de kan fortsette i samme retning. Ved at vi som enkeltmennesker stiller spørsmål om for eksempel produksjonsforhold i butikkene, signaliserer vi et ønske om en endring. Det forplikter å ha det så godt som vi har det i Norge. Vi gleder oss over billige klær i de store kjedene, men kanskje gleden er et annet sted? Utfordringen ligger i å bytte ut vår iboende begeistring over det billige med gleden ved å vite at produktene vi kjøper er bra for de som har laget det, og for miljøet. Dette handler om

handlingsvilje og nestekjærlighet.

Fairtrade og økologiske varer

Merkeordningen Fairtrade er en internasjonal sertifisering som jobber for å gi arbeidere bedre levevilkår. Ved å kjøpe varer som er sertifisert, er du garantert at arbeideren har verdige arbeidsvilkår, rettferdig lønn og tryggere sosiale forhold. I tillegg sikrer Fairtrade-ordningen at

“Vi er
mer enn
forbrukere”

Liv Karin Lund Thomassen

den sertifiserte bedriften kanaliserer midler inn i lokalsamfunnet.

Sanseliv forplikter seg til å bestille varer i god tid, noe som gir produsenten forutsigbarhet. Dette gir en sikker arbeidsplass med mulighet for å gjøre mye av arbeidet for hånd.

Ved siden av å være rettferdige, er det også økologiske krav. 25% av all sprøytemiddelbruk går med til å dyrke fram bomull. Dette er

selvfølgelig farlig for bøndene som inhalerer giften mens de jobber på markene uten noen form for beskyttelse. Også for jordsmonnet er fordelene ved økologisk drift store. Sprøytemidler bryter ned jordstrukturen, noe som gjør den mindre motstandsdyktig mot flom og mindre i stand til å lagre vannet.

Det kan kanskje virke som et paradoks at Liv Karin ønsker å starte en butikk når hun er så kritisk til forbrukersamfunnet?

Jeg ønsker å løfte fram fair trade og økologiske varer som en mulighet til verdig handel, sier hun. - Både for oss som sitter i ”forbruksklisteret” og for de i den andre enden som kjemper for et verdig livsgrunnlag. Dessuten ønsker jeg med Sanseliv og klærne jeg selv lager, å hylle det vakre og makeløse. Vi er mer enn forbrukere, vi er alle unike mennesker. Jeg håper å kunne gi mennesker en glad følelse av å gå med noe som er laget for dem. Dette er min estetiske lille protest mot de markedsmechanismene som får oss til å se ut som masse mennesker alle sammen! Nå har vi bevegelser som ”slow cities” og ”slow food”, så jeg kaller mitt prosjekt litt ironisk for ”slow shopping”.

TEKST OG FOTO: LARS OVE KVALBEIN
RÅDGIVER FOR MILJØ OG FORBRUK, KIRKEN

Rapport fra Lyngheisenteret

Miljøagentene i Fana og Bergen Sentrum inviterte resten av Hordalands Miljøagenter på tur til Lyngheisenteret på Vigra den 7. juni. Det ble en fantastisk tur som vi sent vil glemme.

Det er ingen overraskelse at Miljøagentene i Hordaland er veldig glad i naturen. Det var dermed heller ingen overraskelse at det var nettopp Lyngheisenteret vi valgte å besøke denne gangen. Der holdes det vakre kulturlandskapet i stand gjennom aktiv gårdsdrift på tradisjonelt vis. Vi vil gjerne dele våre opplevelser med dere og legger derfor ved noen av bildene vi tok på turen.

TEKST: ERLEND DRAGET
FOTO: MILJØAGENTENE

Ny prosjektmedarbeider

Naturvernforbundet i Hordaland har nå ansatt en ny prosjektmedarbeider i prosjektet "Papirfabrikken". Hun er 25 år, og heter Janne Sørum.

Janne er 25 år og er opprinnelig fra Sogn og Fjordane, men har forlatt fjordfylket til fordel for studentlivet i Bergen. Janne studerer juss ved Universitetet i Bergen, er samboer og har ett barn. - Dette blir en spennende utfordring, sier hun, og fortsetter: Som student er det veldig greit å ha en deltidsjobb. At jeg fikk muligheten til å være med på dette, er jeg veldig glad for.

Janne kommer til å jobbe med oppretting av lokallag i Miljøagentene. Målet er å opprette fem Miljøagentgrupper per år. I tillegg skal dette prosjektet gjøre barn flinkere til å kildesortere og returnere farlig avfall sammen med voksne.

For mer informasjon eller spørsmål, send en e-post til Miljøagentene på miljoagentene@naturvern.no

Fleire trafikkulukker - var det heilt uventa?

Lesarinnlegg frå Naturvernforbundet i Møre og Romsdal om trafikktryggleik.

Dette året har gitt oss ei kraftig auke i taler på drepne i trafikken, også i vårt fylke. Dette har ført til at fleire etterlyser satsing på trafikktryggleik i den Nasjonale transportplanen som Regjeringa skal leggje fram.

Ei slik satsing bør også få auka gjennomslag i Møre og Romsdal. Då fylkestinget førre gang behandla dei konkrete veginvesteringane i Nasjonal transportplan, i 2005, vedtok dei først to hovudmål for transportpolitikken, nemleg "Færre drepte og alvorleg skadde i vegtrafikken" og "Meir miljøvenleg transport". Deretter vedtok fylkestinget å kutte løyvingane til trafikktryggingstiltak, gang- og sykkelveggar og kollektivtiltak med 40 millionar kroner, over

tjue prosent, for perioda 2010 – 2015.

Det er mange grunnar til at dødstala på vegane aukar, men ein viktig grunn er den store trafikkveksten vi har sett. Auken i trafikk gir ikkje berre auke i forureining. Det er også slik at konsekvensen av å gjøre feil (og feil i trafikken gjør vi alle) blir mykje meir alvorleg; det er større risiko for at det er andre bilar som blir involverte når vi gjør feil. Kollektivtrafikken er derimot svært trygg. Det å få fleire til å reise kollektivt reddar difor liv.

Det er ikkje nye vegar som reddar flest liv. Nye vegar er uansett den dyraste måten å redde liv på. Derimot veit vi at ei rekke mindre tiltak, som midtdelarar, rekkverk og nye og meir energieffektive gateløys reddar mange liv.

Dette er også ein mykje rimelegare måte å redde liv på. Kan vi forsvare at folk døyr av di fylkestinget meiner det er viktigare å byggje prestisjeprosjekt enn å trygge trafikantar og miljø?

Kanskje fylkestinget skal syte for at trafikktrygging og miljø får att dei 40 millionane sine? Ja kanskje fylkestinget til og med vil vere med på å auke løyvingane til trafikktrygging og miljø i neste vegplan? Vi trur det ikkje før vi får sjå det.

Av: Øystein Folden, Leder i Naturvernforbundet i Møre og Romsdal

IKEA til departementet

Naturvernforbundet Hordaland(NVH) har klaget bystyrets vedtak et nytt monsterbygg i Åsane til miljøverndepartementet.

Vedtaket vil medføre et stort og irreversibelt inngrep i et verneverdig kulturlandskap, og vil ødelegge et verdifullt våtmarksområde som dessuten er hekkeplass for rødlistet fugl.

- Vi mener at Bystyret, Fylkesmannen og kommunens etater har utvist svært dårlig skjønn ved å gi IKEA tillatelse til en utbygging som til i så stor grad strider imot etablert politikk. Nå må miljøverndepartementet rette opp skaden, sier leder i Naturvernforbundet Hordaland, Ingar Flatlandsmo.

Blant Naturvernforbundets fremste innvendinger mot utbyggingen er konsekvensene for det biologiske mangfoldet i området, spesielt fugleliv. Den store økningen i trafikkbelastningen og tapet av grøntområder er også sterke argumenter mot utbygging.

- Et nytt bilbasert gigantsenter er det stikk motsatte av hva Åsane og Bergen trenger. At IKEA dertil får ta seg tilrette i et, for bydelen viktig grøntområde gjør saken enda verre, avslutter Flatlandsmo.

FOTO: WIKI COMMONS

- Oppretthold forbudet

I et brev til Miljøverndepartementet ber Naturvernforbundet i Kvinnherad om at vannscooterforbudet blir opprettholdt slik det er i dag.

Brevet kommer som en reaksjon på utspill i fra FRP Telemark som ønsker å liberalisere regelverket. Det eksisterer i dag et generelt forbud mot bruk av vannscooter i Norge. Dette begrunnes med at bruken oppfattes som forstyrrende, og at uvetting bruk representerer en stor risiko både for mennesker, dyr og fugleliv.

Foto: Germán Ramos

U-864: Utsatt overlevering av sluttrapport

Kystverkets sluttrapport i forbindelse med miljøtiltak for ubåtvraket U-864, som ligger utenfor Fedje i Hordaland, blir forsinket. Planen var at rapporten skulle overleveres fiskeri- og kystministeren fredag 19.september.

- Det er nødvendig å bruke noe lenger tid på kvalitetssikring av anbefalingen vi skal gi til vår statsråd, sier kystdirektør Kirsti Slotsvik i kystverket

Foto: Geoconsult/Kystverket

"Liv laga" – en konferanse om bevaring av det norske naturmangfoldet og 2010-målet

På vegne av miljø- og utviklingsminister Erik Solheim sender Direktoratet for naturforvaltning i dag ut en invitasjon til naturmangfoldskonferansen "Liv laga". Konferansen skal holdes på Radisson SAS Royal Garden hotel i Trondheim den 20. oktober. Direktoratet for naturforvaltning står som arrangør, og en rekke interessante foredragsholdere fra inn- og utland er invitert. I tillegg vil flere kommuner presentere vellykkede prosjekter der naturmangfoldet står sentralt.

Målgruppen for konferansen er landets ordførere og andre beslutningstakere, natur- og landbruksforvaltningen, frivillige- og næringsorganisasjoner.

Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim og IUCNs koordinator for den internasjonale kampanjen Countdown 2010 er blant foredragsholderne.

Arrangementet er en oppfølging av postkortaksjonen.

Forvaltningshåndboka tilgjengelig på nett

Direktoratet for Naturforvaltning har nå revidert og lagt ut hele 2001 på nett. Den nye versjonen legger vekt på å være mer tydelig på hva som er tillatt og ikke i et verneområde. DN håper håndboka vil være et nyttig verktøy og hjelpemiddel i forbindelse med etablering av nye verneområder, i forvaltningsplanlegging og i den daglige forvaltningen av våre verneområder.

Håndboken er tilgjengelig på <http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=500037176&language=0>

Nye regler for vern og forvaltning av Herdla

Fylkesmannen har startet arbeidet med å lage forvaltningsplan og nye verneregler for Herdla naturreservat. Saken vil antakeligvis komme på høring i løpet av et halvt års tid.

En del av kretsløpet

Tlf 08899

www.ragnsells.no

Celluloseisolasjon for nybygg og etterisolering
20 år i Hordaland

www.isofiber.no

Palle Justesen

Mob. 481 40 820

- Jacob Kjødes v. 4 A, 5232 Paradis -
Autorisert installatør

Tenk avfallsreduksjon

Still deg sjølv tre spørsmål når du skal handla:

1. Er produktet av god kvalitet?
2. Er det miljøvenleg?
3. Har eg eigentleg bruk for det?

Er svaret nei, spar både pengane og miljøet!

**50 tunfiskbokser
= 1 forhjul**

Metallemballasje leverer du til containerne for
glass- og metallemballasje på returpunktene.

**Kast riktig -
gi bosset verdi**

Tlf: 815 33 030 | www.bir.no

BIR

Informasjon frå
Sunnhordland
Interkommunale
Miljøverk IKS

Tenk miljø - brems forbruket!

Sunnhordland
Interkommunale
Miljøverk IKS

Svartasmoget
N-5419 Fitjar

telefon 53 45 78 50
telefaks 53 45 78 60
e-post sim@sim.as

www.sim.as

Foto: Mari Svenningsen
Opplysningskontoret for egg og hvitt kjøtt.

Info: www.homlagarden.no
www.homlagarden.no

Aksnesvegen 92. - 5600 Norheimsund - Tlf. 56 55 11 04

Tlf. 56 52 99 00
Faks 56 52 99 01
E-post: ihm@ihm.no
www.ihm.no

Ta vare på naturen
- Hugs at farleg avfall må leverast til godkjend mottak!

- Stoff med faremerke er nesten alltid farleg avfall.
- Farleg avfall kan leverast på miljøstasjonen, sjå opningstider på www.ihm.no

SIMAS

Sogn Interkommunale
Miljø- og Avfallsselskap

Tlf. 57 65 70 70 - Faks 57 65 70 79
www.simas.no

dypere
opplevelser

AKVARIET I BERGEN www.akvariet.no

**Putt drikkekartong
rett i papirbosset
- uten plastpose!**

GRØNT PUNKT

Drikkekartong

BIR BEDRIFT

15000 "t" 01000 000 000 0000 0000
1000 00000 000000

0000 0000 0000 0000
0000000000000000
• 0000000000000000
0000 0000 0000 0000
0000 0000 0000 0000 0000 0000

Et selskap i **RETURA®**
ET MILJØ I BALANSE

www.hordaland.no

Informasjon om fylkeskommunen og Hordaland finn du på Internett

HORDALAND FYLKESKOMMUNE

VIL DU ANNONSERE I
NATURVEST?
RING 55 10 10 97

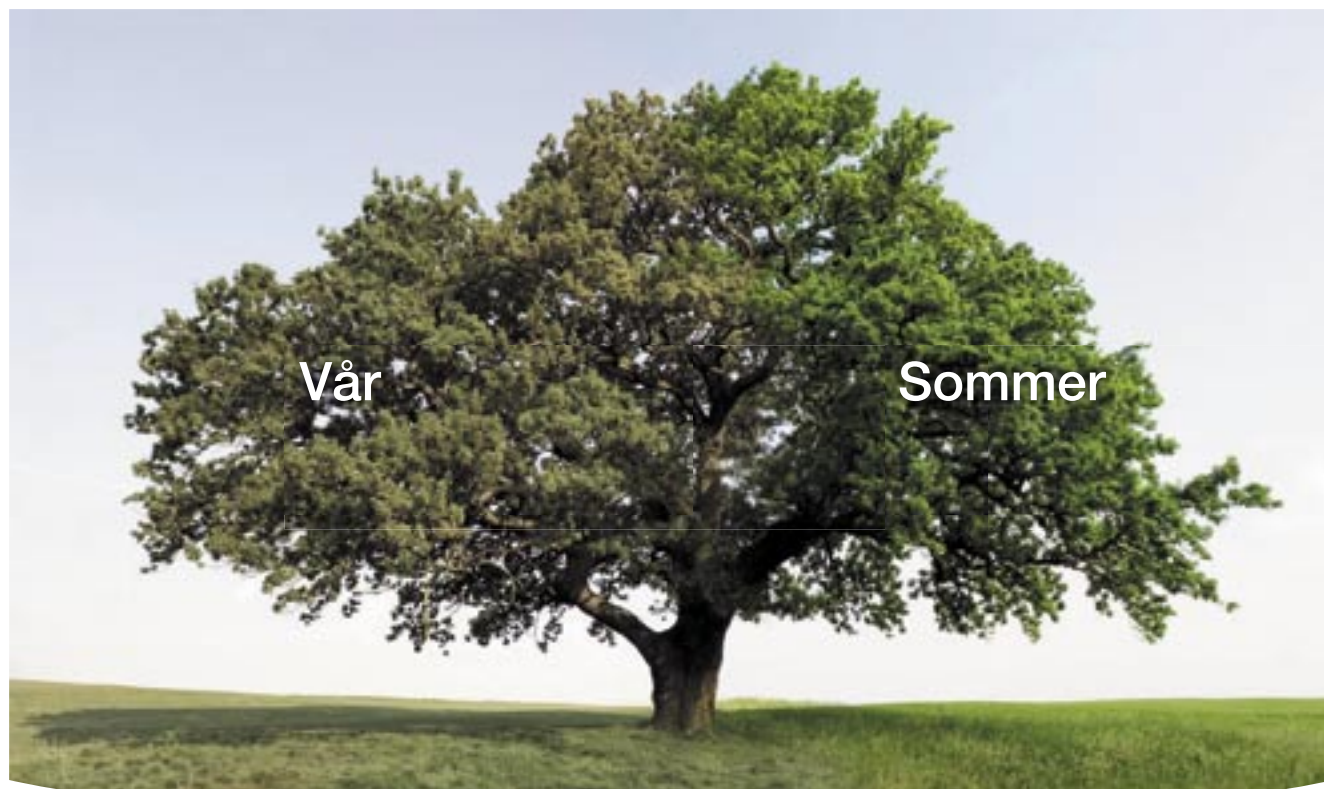

Lån til miljø-
utbetring av
bustaden

Husbanken gjev lån til nybygg og rehabilitering. Kravet er at bustaden får gode kvalitetar innan miljø, til dømes redusert energibruk eller tilgjenge (universell utforming).

Les meir på www.husbanken.no

 Husbanken Alle skal kunne bu godt og trygt

**Nå får du 15% rabatt
på frukt og grønt**

Vi vet at du er opptatt av din helse, derfor gir vi deg som medlem 15% rabatt på økologisk frukt og grønnsaker.

**coop
mega**

**Når den kalde vinden blæs,
bygger nokre leskur,
medan andre bygger vindmøller**

A til Å - www.atil.no

Foto: Laurence Dutton/gettyimages.com

**Alle snakkar om vêret, energikrisa og miljøet
– vi gjer noko med det**

Vi i Vestavind Kraft kjem med medvind til lokalsamfunna. Med dei vala du og vi gjer – gjennom haldningane og handlingane våre formar vi samfunnet vi lever i. Vindkraft er miljøvennleg og grøn energi, til beste for miljøet og framtida. Vindkrafta er det beste alternativet for å dekkje framtidige behov for energi, og aktiviteten vår vil tilføre lokalsamfunna nye og viktige arbeidsplassar.

Vestavind Kraft

Bukta, 6823 SANDANE
T: 57 88 37 02 • F: 57 88 37 01
www.vestavindkraft.no

– medvind for lokalsamfunnet

Kontakt oss

Naturvernforbundet Hordaland

Pb. 1201 Sentrum, 5811 BERGEN

Tlf: 55 30 06 60

e-post: hordaland@naturvern.no

www.naturvern.no/hordaland

Naturvernforbundet Møre og Romsdal

v/Øystein Folden, 6630 TINGVOLL

Tlf: 71 53 33 31

E-post: moreromsdal@naturvern.no

www.naturvern.no/moreromsdal/

Naturvernforbundet Sogn og Fjordane

v/ Lin Hjelmeland, Hornnesv. 33, 6800 FØRDE

Mob. 971 52 859

E-post: sognogfjordane@naturvern.no

www.naturvern.no/sognogfjordane

NaturVest skal nå bli et bedre og penere blad

Fra og med neste nummer vil NaturVest framstå som et nytt og forhåpentligvis bedre blad. Både design og innhold skal i løpet av høsten få et kvalitetsmessig løft og vi ønsker å gi bladet et mer strukturert preg.

Mens våre lesere i Møre og romsdal og Sogn og fjordane må vente til over nyttår, så vil lesere i Hordaland få det første nummeret til jul i forbindelse med NV Hordaland sitt 90års jubileum.

Innspill kan sendes til
naturvest@naturvern.no

Alexander Hovland
Redaksjonssekretær NaturVest

Kalender

Kontakt det enkelte fylkeslag for mer informasjon

Oktober 2008

Naturvernkurs media og strategi NVH
Hordaland, Dato: 24.10 - 26.10

Konferanse om biologisk mangfold
Trondheim, Dato: 20.10

November 2008

seminar om energi og klima i Norge og EU.
Molde, Dato: 28.11-29.11

Desember 2008

Juleavslutning i NVH
Bergen, Dato: 12.12 Kl 18:00 - 21:00

NaturVest er et tradisjonsrikt blad som først kom ut en gang på midten av 70-tallet i fra det som den gang var den Vestlandske Naturvernforening. Bladet har kontinuerlig kommet ut med natur- og miljønyheter, og mye har endret seg siden den gang.

Nå ønsker vi i redaksjonen å gjøre bladet bedre, både innholdsmessig og designmessig i løpet av 2008/2009. Skal vi klare dette trenger vi nettopp din hjelp.

Vi leter etter folk som har lyst å skrive i bladet både fast og ved anledning, men også de som bare sitter med en gode ide eller har en tanke om hva bladet mangler. Send oss en e-post på naturvest@naturvern.no

Hold deg oppdatert på

www.naturvern.no/hordaland

Her finner du også kontaktinformasjon for alle vare lokallag